

Briuselis, 2013 04 16
COM(2013) 216 final

**KOMISIJOS KOMUNIKATAS EUROPOS PARLAMENTUI, TARYBAI, EUROPOS
EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETUI IR REGIONŲ
KOMITETUI**

ES prisitaikymo prie klimato kaitos strategija

{SWD(2013) 131 final}
{SWD(2013) 132 final}
{SWD(2013) 133 final}
{SWD(2013) 134 final}
{SWD(2013) 135 final}
{SWD(2013) 136 final}
{SWD(2013) 137 final}
{SWD(2013) 138 final}
{SWD(2013) 139 final}

KOMISIJOS KOMUNIKATAS EUROPOS PARLAMENTUI, TARYBAI, EUROPOS EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETUI IR REGIONŲ KOMITETUI

ES prisitaikymo prie klimato kaitos strategija

1. ĮVADAS GYVENIMAS KEIČIANTIS KLIMATUI

Europoje ir visame pasaulyje vis labiau jaučiami klimato kaitos padariniai. Vidutinė pasaulio temperatūra, kuri šiuo metu yra 0,8°C didesnė nei ikipramoniniu laikotarpiu¹, kyla ir toliau. Dėl to kinta tam tikri gamtiniai procesai, keičiasi kritulių pasiskirstymas, tirpsta ledynai, kyla jūros lygis.

Norint apsisaugoti nuo pačių rimčiausių klimato kaitos grėsmių, visų pirma masinių negrįžtamų padarinių, būtina užtikrinti, kad klimato temperatūra sušiltų mažiau kaip 2°C, palyginti su ikipramoniniu lygiu. Taigi klimato kaitos švelninimas privalo likti visos pasaulio bendruomenės prioritetas.

Tačiau kad ir kokie būtų atšilimo scenarijai, kad ir kokios sėkmingos būtų klimato kaitos švelninimo pastangos, artimiausiais dešimtmečiais klimato kaitos poveikis toliau sustiprės dėl praeityje įvykusių pokyčių ir šiuo metu išmetamų šiltnamio efektą sukeliančių dujų. Todėl neturime kito pasirinkimo kaip tik prisitaikyti prie neišvengiamo klimato kaitos poveikio ir pasiruošti sumokėti ekonominę, socialinę ir aplinkos kainą. Teikiant pirmenybę nuosekliems, lankstiems ir dalyvavimu grįstiems prisitaikymo būdams, ankstyvų planinių veiksmų kaina bus mažesnė negu neprisitaikymo kaina.

Kadangi klimato kaitos poveikis visoje ES teritorijoje pasireiškia labai įvairiai ir savitai, imtis prisitaikymo priemonių reikia visais lygmenimis – vietos, regiono ir nacionaliniu. Europos Sąjunga taip pat gali atlikti tam tikrą vaidmenį užpildydama žinių ir veiksmų spragas ir papildydama tas pastangas toliau išdėstyta ES strategija.

2. DABARTINIS IR PROGNOZUOJAMAS KLIMATO KAITOS POVEIKIS ES

Europos sausumos ploto temperatūra per pastarąjį dešimtmetį (2002–2011 m.) buvo vidutiniškai 1,3°C didesnė nei ikipramoniniu laikotarpiu²; tai reiškia, kad Europoje ji kyla greičiau negu vidutiniškai pasaulyje. Pietų ir vidurio Europoje pagausėjo tam tikrų ekstremalių oro sąlygų – tapo dažnesnės karščio bangos, miškų gaisrai ir sausros. Prognozuojama, kad šiaurės ir šiaurės rytų Europoje pagausės kritulių ir potvynių, o pakrantėse taip pat padidės potvynių ir erozijos rizika. Tikėtina, kad tokie įvykiai ne tik padažnės, bet ir išaugs nelaimių mastas, tad bus neišvengiami dideli ekonominiai nuostoliai, visuomenės sveikatos problemos ir padidėjęs mirtingumas.

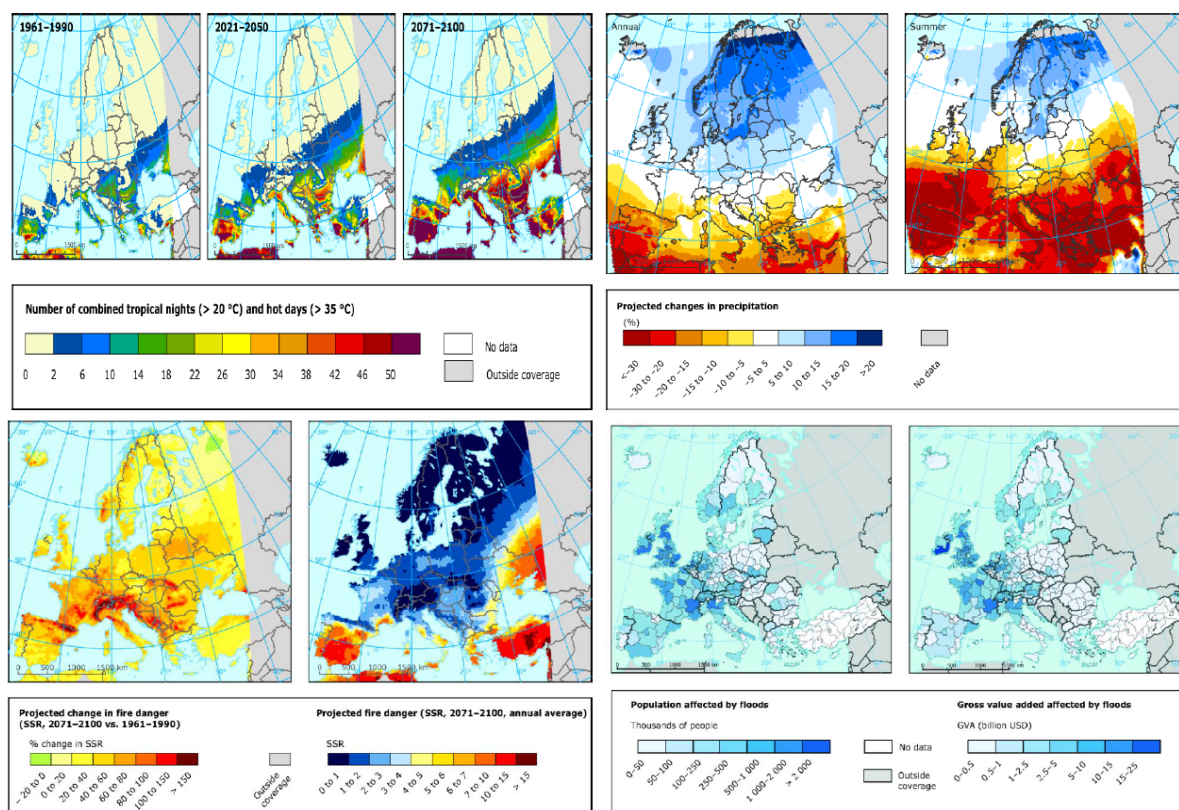
Žvelgiant ES mastu, poveikis yra įvairus – jis priklauso nuo klimatinių, geografinių ir socialinių bei ekonominių sąlygų. Klimato kaita patiriama visose ES valstybėse narėse (žr. 1 pav. toliau). Tačiau tam tikruose regionuose rizika yra didesnė. Ypač pažeidžiamas Viduržemio jūros baseinas, kalnuotos vietovės, tankiai gyvenamos salpos, pakrančių zonos, atokiausi regionai ir Arktis. Be to, trys ketvirčiai europiečių gyvena miestuose, kurie dažnai yra menkai pasiruošę prisitaikyti prie karščio bangų, potvynių ar pakilusio jūros lygio.

¹ EAA ataskaita Nr. 12/2012. *Climate change, impacts and vulnerability in Europe 2012*

² Ten pat.

Daug ekonomikos sektorių, kaip antai žemės ir miškų ūkis, pakrančių ir sniego turizmas, sveikatos apsauga, žuvininkystė, yra tiesiogiai priklausomi nuo klimato sąlygų ir jau dabar juose jaučiamas klimato kaitos poveikis. Poveikio neišvengia ir pagrindinių komunalinių paslaugų, tokių kaip energijos ir vandens tiekimas, įmonės. Besikeičiantis klimatas niokoja ekosistemas ir jų funkcijas, todėl sparčiau nyksta biologinė įvairovė ir silpsta jų gebėjimas atsilaikyti prieš ekstremalius gamtos reiškinius. Klimato pokyčiai neigiamai paveiks pagrindinių gamtos išteklių (pvz., vandens, dirvožemio) kiekį, todėl tam tikrose vietovėse labai pakis žemės ūkio ir pramoninės gamybos sąlygos.

Dėl visuotinio atšilimo tam tikrose vietovėse tam tikruose sektoriuose gali atsiverti naujų galimybių, kaip antai didesnis javų derlius ir miško augimas, daugiau hidroenergijos ar mažesnis energijos poreikis pastatų šildymui šiaurės Europoje³. Vis dėlto labai abejotina, ar regionuose gali būti gryniosios naudos.

1 pav. Prognozuojamas klimato kaitos poveikis ir su ja susijusios grėsmės⁴. Paremta EAA ataskaita „Klimato kaitos poveikis ir Europos pažeidžiamumas“ (angl. *Climate Change Impacts and Vulnerability in Europe*) (2012 m.)⁵

Nesiėmus veiksmų arba pavėlavus jų imtis gali iškilti grėsmė ES sanglaudai. Taip pat galima numatyti, kad dėl klimato kaitos poveikio Europos Sąjungoje padidės socialinis atotrūkis. Ypatingą dėmesį turime skirti regionams, kuriuos klimato kaita paveiks labiausiai, ir socialinėms grupėms, kurios jau dabar dėl vieno ar kito priežasčių yra sunkesnėje padėtyje (pvz., dėl prastesnės sveikatos, mažų pajamų, netinkamo būsto, apriboto judumo).

³ EAA prisitaikymo prie klimato kaitos ataskaita (numatoma 2013 m.)

⁴ Tropinių naktų ir karštų dienų skaičius; metinio kritulių kiekio ir vasaros kritulių kiekio pokyčiai (2071–2100 m., palyginti su 1961–1990 m.); gaisrų pavojaus kaita; ir potvynių poveikį patiršančių žmonių skaičius bei bendrosios pridėtinės vertės nuostoliai dėl potvynių (2050 m.)

⁵ Kiekvienas paveikslėlio elementas išsamiai paaiškinamas Poveikio vertinime (SWD(2013)132, 9.1.3. skirsnis).

Apskaičiuota, kad neprisitaikymas prie besikeičiančio klimato 2020 m. kasmet visos ES mastu kainuos ne mažiau kaip 100 mlrd. eurų, o 2050 m. – po 250 mlrd. kasmet.⁶ 1980–2011 m. su potvyniais susiję ES tiesioginiai ekonominiai nuostoliai siekė daugiau kaip 90 mlrd. eurų⁷. Ši suma turėtų augti, nes apskaičiuota, kad upių potvynių sukelti nuostoliai 2020 m. sieks 20 mlrd. per metus, o 2050 m. jau išaugs iki 46 mlrd. eurų per metus⁸.

Socialinės klimato kaitos pasekmės taip pat gali būti reikšmingos. 1980–2011 m. dėl potvynių ES žuvo daugiau kaip 2500 žmonių, o nukentėjo daugiau kaip 5,5 mln. Nesiėmus jokių papildomų prisitaikymo prie klimato kaitos priemonių iki 2020 m. metinis mirčių nuo karščio skaičius gali padidėti 26 tūkstančiais, o 2050 m. išaugti iki 89 tūkstančių per metus⁹.

Nors rimtos išsamios ES prisitaikymo prie klimato kaitos išlaidų sąmatos nėra, numatoma, kad papildomos apsaugos nuo potvynių priemonės kainuotų apie 1,7 mlrd. per metus iki 2020 m. ir apie 3,4 mlrd. iki 2050 m.¹⁰ Tokios priemonės būtų labai efektyvios, nes kiekvienas apsaugai nuo potvynių išleistas euras leistų sutaupyti šešis eurus dėl nepatirtų nuostolių¹¹.

3. ATSAKAS – ES PRISITAIKYMO PRIE KLIMATO KAITOS STRATEGIJA

2009 m. Baltojoje knygoje „Prisitaikymas prie klimato kaitos. Europos veiksmų programos kūrimas“ aptarta įvairių priemonių, kurių daugelis jau įgyvendinta¹². Pagrindinis rezultatas – internetinis Europos prisitaikymo prie klimato kaitos portalas („Climate-ADAPT“¹³), pradėjęs veikti 2012 m. kovo mėn. Portale pateikiami naujausi duomenys apie prisitaikymo veiklą ES ir kelios naudingos politikos paramos priemonės. ES pradėjo prisitaikymo prie klimato kaitos veiksmus integruoti į įvairias savo politikos kryptis ir finansines programas.

Kol kas 15 ES valstybių narių turi savo prisitaikymo strategijas¹⁴. Kitos jas dar rengia. Pagal kai kurias strategijas parengti ir veiksmų planai; prisitaikymo priemonės tam tikru mastu integruotos į sektorių politiką. Tačiau daugeliu atvejų prisitaikymo veikla yra dar tik ankstyvame etape, įgyvendinta dar palyginti nedaug priemonių. Kelios valstybės narės yra parengusios veiksmų konkrečiuose sektoriuose planus, kaip antai prisitaikymo prie karščio bangų ir sausrų planus, tačiau tik trečdalis jų yra parengusios išsamius pažeidžiamumo vertinimus savo politikai pagrįsti. Stebėti ir vertinti klimato kaitos poveikį iš tiesų yra sunku, nes dar nėra sukurta tinkamų rodiklių ir stebėjimo metodikų.

Yra keletas jungtinių Europos šalių ar miestų vykdomų prisitaikymo prie klimato kaitos projektų; keletas jų bendrai finansuojami ES, pavyzdžiui, programos LIFE, lėšomis. Ypač pagal sanglaudos politiką bendrai finansuojama daug keliašalių, tarpvalstybinių ar tarpreģioninių prisitaikymo veiklos programų ir projektų, be kita ko, pagal Dunojaus baseino ir Baltijos jūros ES makroregionines strategijas. Kai kurie miestai yra priėmę išsamias

⁶ EAA ataskaita Nr. 12/2012. Į skaičiavimus įtrauktos su klimato kaitos poveikiu upių potvyniams, pakrančių zonoms, vėsinimui sunaudojamos energijos ir dėl karščio padidėjusio mirštamumo sąnaudos. Visi šiame skirsnyje pateikti skaičiai pagrįsti tuo pačiu vidutinio–didelio masto šiltnamio efektą sukeliančių dujų išmetimo scenarijumi (A1B), pagal kurį temperatūra pakiltų daugiau kaip 2°C.

⁷ EAA ataskaita Nr. 12/2012.

⁸ Rojas, R., Feyen, L., ir Watkiss, P. (2013)

⁹ Kovats et al. (2011 m.). *ClimateCost*, kaip nurodyta EAA ataskaitoje Nr. 12/2012.

¹⁰ Feyen, L. ir Watkiss, P. (2011 m.).

¹¹ Ten pat.

¹² COM(2009) 147 galutinis. Žr. poveikio vertinimą, kuriame pateikiama išsami įgyvendinimo apžvalga.

¹³ <http://climate-adapt.eea.europa.eu/> pagrindinis dėmesys skiriamas ES lygmens informacijai, pateikiant nuorodas į nacionalinius veiksmus. Kelios valstybės narės sukūrė savo informacijos portalus.

¹⁴ Žr. <http://climate-adapt.eea.europa.eu/web/guest/adaptation-strategies>

prisitaikymo prie klimato kaitos strategijas ar konkrečius veiksmų planus (pvz., susijusius su rizikos prevencija, potvynių ar vandens valdymu) arba juos rengia¹⁵.

Būtų naudinga pasinaudojant tomis iniciatyvomis pagilinti turimą prisitaikymo prie klimato kaitos patirtį ir sukurti šios srities gerosios patirties mainų sistemą. Todėl tikslinga paskelbti prisitaikymo prie klimato kaitos strategiją, kuri apimtų visą ES ir kurioje būtų išlaikyti subsidiarumo ir proporcingumo principai bei paisoma Europos Sąjungos Pagrindinių teisių chartijoje įtvirtintų teisių.

Strategijoje atsižvelgiama į klimato kaitos poveikį pasaulio mastu, pavyzdžiui, tiekimo grandinės sutrikimus ar sunkumus apsirūpinant žaliavomis, energija ir maisto atsargomis, ir to poveikio pasekmes ES. ES dialogas ir bendradarbiavimas su kaimyninėmis ir besivystančiomis šalimis prisitaikymo prie klimato kaitos klausimais vykdomas plėtos ir kaimynystės politikos bei ES vystomojo bendradarbiavimo priemonėmis.

Šios srities politikos formavimo sunkumų kyla dėl to, kad nėra tikslų prognozių, kokia bus šiltnamio efektą sukeliančių dujų išmetimo raida, koks bus klimato kaitos poveikis ateityje ir kokių reikės su tuo susijusių prisitaikymo veiksmų. Vis dėlto nežinomybė negalima pateisinti neveikimo. Kaip tik būtina daugiau akcentuoti visapusiškai naudingus ir ekonomiškus prisitaikymo prie klimato kaitos būdus, dėl kurių neteks gailėtis. Tokie būdai, pavyzdžiui, yra tvari vandentvarka ir ankstyvo įspėjimo sistemos. Ekosistemomis grindžiami metodai paprastai yra nebrangiai įgyvendinami, kad ir kaip susiklostytų aplinkybės. Jie yra lengvai prieinami ir teikia daugiopą naudą, kaip antai mažina potvynių riziką ir dirvožemio eroziją, gerina vandens bei oro kokybę ir mažina vadinamąjį „karščio salos“ efektą.

Prisitaikymo prie klimato kaitos veiksmai yra glaudžiai susiję su ES ir valstybių narių rengiamomis nelaimių rizikos valdymo politikomis ir todėl turėtų būti sinergiškai įgyvendinami ir visapusiškai su jomis koordinuojami.

Prisitaikymo prie klimato kaitos veiksmai atvers naujų rinkos galimybių ir padės sukurti naujų darbo vietų tokiuose sektoriuose kaip žemės ūkio technologijos, ekosistemų valdymas, statyba, vandentvarka ir draudimas. Europos bendrovės, ypač MVI, gali būti klimato kaitai atsparių produktų ir paslaugų kūrimo lyderės ir išnaudoti pasaulines šios srities verslo galimybes. Kaip ir strategija „Europa 2020“, prisitaikymo prie klimato kaitos strategija padės ES kurti mažo anglies kiekio technologijomis grįstą, klimato kaitos poveikiui atsparią, tvariai augančią ekonomiką, paskatins investuoti į atsparumą klimato kaitos poveikiui didinančias priemones ir kurti naujas darbo vietas.

4. STRATEGIJOS TIKSLAI

Bendras ES prisitaikymo prie klimato kaitos tikslas – padėti Europai tapti atsparesne klimato kaitos poveikiui. Tai reiškia tapti geriau pasirengusiai ir pajėgesnei reaguoti į klimato kaitos poveikį vietos, regiono, valstybių narių ir ES lygmenimis, formuoti nuoseklų požiūrį ir geriau koordinuoti veiksmus.

4.1. Valstybių narių veiksmų skatinimas

Vienas svarbiausių su ekonomiškais prisitaikymo prie klimato kaitos priemonėmis susijusių uždavinių – sukoordinuoti ir suderinti planavimą ir valdymą įvairiais lygmenimis. Pasaulio lygmeniu, tai yra pagal JT Bendrąją klimato kaitos konvenciją, rekomenduojama priemonė yra nacionalinės prisitaikymo prie klimato kaitos strategijos. Tai pagrindinės analitinės

¹⁵ Prisitaikymas prie klimato kaitos miestų lygmeniu išsamiai nagrinėtas EAA 2012 m. ataskaitoje *Urban adaptation to climate change in Europe* (EAA 2012 m.) <http://www.eea.europa.eu/publications/urban-adaptation-to-climate-change>

priemonės, pagal kurias informuojama apie veiksmus ir investicijas bei nustatomi jų prioritetai.

Būtina užtikrinti, kad nacionalinės prisitaikymo prie klimato kaitos strategijos ir nacionaliniai rizikos valdymo planai būtų visiškai suderinti ir parengti laikantis to paties požiūrio. Daug valstybių narių, visapusiškai įvertinusios galimą riziką savo šaliai, tokius planus rengia kaip tarpsektorines planavimo priemones, kuriomis siekia geriau apsisaugoti nuo nelaimių ir joms pasirengti.

Prisitaikymo prie klimato kaitos veiklą ES finansiškai remia pagal pasiūlytą programą LIFE, kurioje yra klimato srities veiksmams numatytas paprogramis. Daugiametėse darbo programose Komisija nustatys strateginius tikslus ir teminius prioritetus. Pirmenybė bus teikiama pavyzdiniams prisitaikymo projektams, kuriais sprendžiami daugeliui sektorių, regionų ir (arba) šalių aktualūs klausimai. Bus skatinama rengti projektus, turinčius demonstravimo ir perkėlimo potencialą, žaliosios infrastruktūros kūrimo ir ekosistemomis grindžiamo prisitaikymo projektus, taip pat tokius, kuriais siekiama paskatinti kurti inovacines prisitaikymo technologijas. Tokios technologijos gali būti tiek materialiosios, tiek intelektualiosios, pavyzdžiui, atsparesnės statybinės medžiagos ar ankstyvo įspėjimo sistemos.

Siekdama bendradarbiavimo ir nuoseklumo ES mastu Komisija remia valstybių narių, regionų, miestų ir kitų suinteresuotųjų šalių gerosios patirties mainus. Pavyzdžiui, drauge su valstybėmis narėmis Komisija rengia gerą patirtimi pagrįstas nelaimių prevencijos gaires. Labai svarbu, kad prisitaikymo veikloje aktyviai dalyvautų vietos ir regiono valdžios institucijos.

Remdamasi sėkmingai įgyvendinamu bandomuoju projektu „Europos miestų prisitaikymo strategijos“¹⁶, Komisija toliau skatins miestų prisitaikymo prie klimato kaitos strategijas. Rengiamos miestų prisitaikymo prie klimato kaitos strategijos bus koordinuojamos su kitų sričių ES politika sekant Merų pakto – daugiau kaip 4000 vietos valdžios institucijų, kurios savanoriškai įsipareigojo gerinti gyvenimo mieste kokybę siekdamos ES klimato ir energijos politikos tikslų, iniciatyvos – pavyzdžiu.

1 veiksmas Paskatinti visas valstybes nares priimti išsamias prisitaikymo prie klimato kaitos strategijas

Komisija teikia prisitaikymo strategijų formavimo gaires, kuriomis ES valstybėms narėms padeda parengti, įgyvendinti ir peržiūrėti savo prisitaikymo politiką. Gairėse aptariami aspektai, kurių dabartinėse prisitaikymo strategijose nėra, kaip antai tarpvalstybiniai klausimai ir būtinybė užtikrinti derėjimą su nacionaliniais nelaimių rizikos valdymo planais.

Iki 2014 m. Komisija parengs prisitaikymo prie klimato kaitos parengties rezultatų suvestinę, kurioje bus nurodyti pagrindiniai valstybių narių parengties lygio matavimo rodikliai.

2017 m., remdamasi pagal Reglamentą dėl stebėsenos mechanizmo gautomis ataskaitomis ir prisitaikymo prie klimato kaitos parengties rezultatų suvestine, Komisija įvertins, ar valstybių narių veikla šioje srityje yra pakankama. Jei Komisija manys, kad pažanga nepakankama tiek nacionalinių strategijų aprėpties, tiek kokybės atžvilgiu, tada nedelsdama apsvarstys galimybę pasiūlyti teisiškai privalomą priemonę.

2 veiksmas Programos LIFE lėšomis remti gebėjimų ir prisitaikymo prie klimato kaitos veiksmų stiprinimą Europoje (2013–2020 m.).

Komisija ypač skatins prisitaikyti prie klimato kaitos šiose pažeidžiamose srityse:

¹⁶ Žr. <http://eucities-adapt.eu/cms/>

- tarpvalstybinis potvynių valdymas, sudarant bendradarbiavimo susitarimus pagal ES potvynių direktyvą;
- tarpvalstybinis pakrančių valdymas, ypatingą dėmesį skiriant tankiai gyvenamoms deltomis ir pakrančių miestams;
- prisitaikymo prie klimato kaitos integracija į miesto teritorijų planavimą, pastatų projektavimą ir gamtos išteklių valdymą;
- kalnų ir salų vietovėse, ypatingą dėmesį skiriant žemės ir miškų ūkio bei turizmo sektorių tvarumui ir atsparumui;
- tvariai vandentvarkai; kovai su dykumėjimu ir miškų gaisrais vietovėse, kur didesnė sausrų tikimybė.

Komisija remia pažeidžiamumo vertinimo metodikų ir prisitaikymo strategijų rengimą, ypač jei jie yra tarpvalstybinio pobūdžio.

Komisija skatins informuoti visuomenę apie prisitaikymą prie klimato kaitos, įskaitant apie rodiklius, pranešimus apie riziką ir valdymą.

3 veiksmas Prisitaikymą prie klimato kaitos įtraukti į 2013–2014 m. Merų pakto sistemą

Komisija, remdamasi Merų pakto iniciatyvos pavyzdžiu, remia miestų prisitaikymą prie klimato kaitos, visų pirma paskelbdama iniciatyvą, kuria raginama priimti savanorišką įsipareigojimą sukurti vietines prisitaikymo prie klimato kaitos strategijas ir vykdyti visuomenės informavimo veiklą.

4.2. Gilinti žinias, kuriomis grindžiami sprendimai

Žinių apie prisitaikymą, kuriomis grindžiami sprendimai, daugėja: gausėja mokslinių tyrimų programų, nacionalinių ir regioninių prisitaikymo strategijų ir pažeidžiamumo vertinimų; surinkta daugiau duomenų apie klimatą, sukurta daugiau informavimo apie klimatą paslaugų ir internetinių portalų¹⁷. 2014 m. bus priimta Tarptautinės klimato kaitos komisijos (TKKK) 5-oji vertinimo ataskaita. Tačiau vis dar lieka didelių žinių spragų.

Rimta žinių bazė taip pat būtina siekiant paskatinti inovacijų plėtrą ir inovacinių prisitaikymo prie klimato kaitos technologijų diegimą rinkoje. Būsimoje ES mokslinių tyrimų ir inovacijų programoje „Horizontas 2020“ prisitaikymo prie klimato kaitos veikla bus remiama pagal prioritetinę sritį „Visuomenės uždaviniai“, taip pat investuojant į aukštos kokybės mokslą ir skatinant inovacijas.

4 veiksmas Žinių spragų pildymas

Labiausiai tebestinga tokių žinių:

- informacijos apie žalos dydį ir prisitaikymo išlaidas bei naudą;
- regioninių ir vietinių analizių bei rizikos vertinimų;
- sistemų, modelių ir priemonių, kurios padėtų lengviau priimti sprendimus ir įvertinti įvairių prisitaikymo priemonių efektyvumą;
- jau anksčiau atliktų prisitaikymo veiksmų stebėjimo ir vertinimo priemonių.

Įgyvendindama strategiją Komisija toliau drauge su valstybėmis narėmis ir suinteresuotosiomis šalimis bandys tiksliau nustatyti, kokių žinių trūksta, ir kokiomis

¹⁷ Kaip pranešta „Climate-ADAPT“. Šaltinis: EAA prisitaikymo prie klimato kaitos ataskaita (numatoma 2013 m.).

priemonėmis bei metodikomis galima jas surinkti. Surinkta informacija bus panaudota papildant programą „Horizontas 2020“ (2014–2020 m.) ir stiprinant mokslo, politikos formavimo bei verslo sąsajas. Ji taip pat bus naudojama informacijai apie „Climate-ADAPT“ gerinti.

Komisija skatins vykdyti ES masto pažeidžiamumo vertinimus, atsižvelgdama, *inter alia*, į gaivalinių ir dėl žmogaus veiklos kylančių grėsmių ES tarpsektorinę apžvalgą, kurią ji ketina parengti 2013 m. Visų pirma, ji remis Jungtinio tyrimų centro vykdomą veiklą siekiant įvertinti klimato kaitos pasekmes ir pati atliks visapusę išsamią apžvalgą, kokios bus pasaulio klimato kaitos pasekmės Europos Sąjungai. Visa tai bus panaudota rengiant „Integruoto grėsmių ir rizikos vertinimo ataskaitas“, kurias Komisija ir Vyriausiasis įgaliotinis priims 2015 m.

5 veiksmas Toliau plėtoti „Climate-ADAPT“, kuri yra pagrindinis informacijos apie prisitaikymą prie klimato kaitos Europoje šaltinis

Komisija ir EAA pagerins prieigą prie informacijos ir „Climate-ADAPT“ susies su kitomis atitinkamomis platformomis, įskaitant nacionalinius ir vietinius prisitaikymo prie klimato kaitos informacijos portalus (numatoma įgyvendinti 2013–2014 m.).

Ypatingas dėmesys bus skiriamas išlaidų ir gautos naudos, atsiradusių įgyvendinant įvairius politikos sprendimus, vertinimams ir inovatyviam finansavimui, todėl bus glaudžiau bendradarbiaujama su regionų ir vietos valdžios institucijomis bei finansų institucijomis.

2014 m. bus pasirengta įtraukti būsimas *Copernicus*¹⁸ informavimo apie klimatą paslaugas.

4.3. ES veiklos atsparumo klimato kaitai didinimas – prisitaikymo pagrindiniuose pažeidžiamuose sektoriuose skatinimas

Vienas iš Komisijos prioritetų ir užduočių – prisitaikymo priemonių integravimas į ES politikos kryptis ir programas siekiant, kad ES veikla būtų atspari klimato kaitos poveikiui.

Prisitaikymo prie klimato kaitos aspektas jau įtrauktas į tokių sektorių kaip jūrų vandenys¹⁹, miškų ūkis²⁰ ir transportas²¹ teisės aktus; ir į svarbias politikos priemones, susijusias su vidaus vandenimis²², biologine įvairove²³, migracija ir mobilumu²⁴. Apie tai plačiau rašoma prie šio komunikato pridedamame Komisijos tarnybų darbiname dokumente dėl klimato kaitos, aplinkos būklės blogėjimo ir migracijos.

Be to, Komisija yra pasiūliusi teisės aktus dėl prisitaikymo prie klimato kaitos veiksmų integravimo ir į šias sritis: žemės ir miškų ūkį²⁵, jūrų teritorijų planavimą ir integruotą pakrančių valdymą²⁶, energetiką²⁷, nelaimių rizikos prevenciją ir valdymą²⁸, transportą²⁹, mokslinius tyrimus, sveikatos apsaugą³⁰ ir aplinką³¹.

¹⁸ Anksčiau vadinta GMES (Globali aplinkos ir saugumo stebėsenos sistema).

¹⁹ Tarybos direktyva 2008/56/EB ir ES reglamentas Nr. 1255/2011.

²⁰ Reglamentas (EB) Nr. 2152/2003.

²¹ Sprendimas 661/2010/EB.

²² COM(2012) 673 *final*.

²³ COM(2011) 244 *final*.

²⁴ COM(2011) 743 *final*.

²⁵ http://ec.europa.eu/agriculture/cap-post-2013/legal-proposals/index_en.htm

²⁶ COM(2013) 133 *final*.

²⁷ COM(2011) 665/3.

²⁸ COM(2011) 934 *final*.

²⁹ COM(2011) 650/2 *final*.

³⁰ http://ec.europa.eu/governance/impact/planned_ia/docs/2013_sanco_002_eu_plant_health_law_en.pdf

³¹ COM(2012) 628 *final*.

Pirmiausia bus siekiama prisitaikymo prie klimato kaitos aspektą integruoti į tokias prioritetines ES politikos sritis kaip energetika ir transportas. Sveikatos apsaugos politikoje jau sukurta daugelis reikiamų žmonių, gyvūnų ir augalų apsaugos priemonių ir sistemų, tačiau jas reikia pritaikyti prie galimų naujų klimato kaitos iššūkių. Trijuose prie šio komunikato pridedamuose Komisijos tarnybų darbinuose dokumentuose dėl sveikatos apsaugos, dėl jūrų ir pakrančių zonų ir dėl infrastruktūros aprašoma Komisijos veikla šioje srityje.

Be to, prisitaikymo klausimus ketinama kelti ir kitose būsimose politikos iniciatyvose, kaip antai dėl invazinių svetimų rūšių (2013 m.), žaliosios infrastruktūros (2013 m.), žemės kaip ištekliaus (2014–2015 m.) ir naujojoje miškų strategijoje (2013 m.). Šiuo metu rengiamos pakrančių zonų valdymo pritaikymo prie klimato kaitos gairės (2014 m.), o netrukus bus paskelbtos tinklo „Natura 2000“ pritaikymo prie klimato kaitos gairės.

Brangūs ilgalaikės infrastruktūros projektai taip pat turi būti atsparūs būsimam klimato kaitos poveikiui. Remdamiesi neseniai suteiktais įgaliojimais įvertinti, kiek klimato kaitos reikšminga eurokodams³², drauge su standartizacijos organizacijomis, finansų institucijomis ir projektų vadovais turime išanalizuoti, kiek reikėtų sustiprinti fizinės infrastruktūros standartus, technines specifikacijas, kodus ir saugos nuostatas, kad ji būtų atspari ekstremaliems reiškiniais ir kitokio pobūdžio klimato kaitos poveikiui.

Apskritai šiuo metu valstybėse narėse nelaimių draudimo rinkos skverbtis yra maža³³. Paskelbusi Žaliąją knygą dėl draudimo nuo gaivalinių ir antropogeninių nelaimių Komisija konsultuosis su suinteresuotosiomis šalimis.

6 veiksmas Atsparumo klimato kaitos poveikiui integracija į bendrąją žemės ūkio politiką (BŽŪP), sanglaudos politiką ir bendrąją žuvininkystės politiką (BŽP).

Kaip strategijos dalis, yra rengiamos gairės dėl tolesnio prisitaikymo prie klimato kaitos aspekto integravimo į BŽŪP ir sanglaudos politiką. Panašios gairės dėl BŽP bus paskelbtos 2013 m. Jos skiriamos valdymo institucijoms ir kitoms suinteresuotosioms šalims, dalyvaujančioms rengiant, tikslinant ir įgyvendinant 2014–2020 m. programą.

Valstybės narės ir regionai taip pat gali pasinaudoti 2014–2020 m. sanglaudos politika ir BŽŪP, kad užpildytų žinių spragas ir investuotų į analizes, rizikos vertinimus, priemones ir gebėjimus, kurių reikia taikantis prie klimato kaitos.

7 veiksmas Atsparesnės infrastruktūros užtikrinimas

2013 m. Komisija suteiks įgaliojimus Europos standartizacijos organizacijoms peržiūrėti energetikos, transporto ir pastatų standartus siekiant nustatyti tuos standartus, kuriuos reikėtų persvarstyti, kad būtų geriau integruoti prisitaikymo prie klimato kaitos aspektai.

Ji taip pat parengs strategijos gaires infrastruktūros ir materialiojo turto projektų rengėjams siekdama padėti svarbias investicijas apsaugoti nuo klimato kaitos poveikio.

Atsižvelgdama į Komunikato dėl žaliosios infrastruktūros rezultatus, 2013 m. Komisija išnagrinės, ar reikia papildomų gairių valdžios institucijoms ir sprendimų priėmėjams, pilietinei visuomenei, privačiam verslui ir aplinkos išsaugojimo specialistams siekiant užtikrinti, kad prisitaikymui prie klimato kaitos būtų visapusiškai pasitelkti ekosistemomis grindžiami sprendimai.

8 veiksmas Skatinti draudimu ir kitais finansiniais produktais apsaugoti investicijas ir

³² Eurokodai – tai ES statybų struktūrinio projektavimo suderintų techninių taisyklių rinkinys, kurį parengė Europos standartizacijos komitetas.

³³ Europos Komisijos Jungtinis tyrimų centras (2012 m.), Gaivalinės nelaimės: rizikos aktualumas ir draudimo apsauga ES (angl. *Natural catastrophes: Risk relevance and insurance coverage in the EU*).

verslo sprendimus nuo klimato kaitos poveikio

Kartu su šia strategija priimta Žalioji knyga dėl draudimo nuo gaivalinių ir antropogeninių nelaimių – tai pirmasis paraginimas draudikams tobulinti pagalbą, teikiamą valdant su klimato kaita susijusias rizikas.

Komisija siekia padidinti draudimo nuo gaivalinių nelaimių skverbtį rinkoje ir pasinaudoti visu galimu draudimo įmokų bei kitų finansinių produktų poveikiu, kad intensyvėtų informuotumu apie rizikas pagrįsta prevencija ir švelninimas, o darant investicinius ir verslo sprendimus būdų numatomas ilgalaikis atsparumas klimato kaitos poveikiui (2014–2015 m.).

5. VALDYMAS, FINANSAVIMAS IR PERŽIŪRA

5.1. Koordinavimo sistema

Komisija sudarys sąlygas koordinuoti politiką ir sieks bendradarbiauti su valstybėmis narėmis dabartiniame Klimato kaitos komitete. Iki 2013 m. pabaigos valstybės narės taip pat turėtų paskirti nacionalinius informacijos centrus, per kuriuos būtų koordinuojami jų ryšiai su Komisija ir kurie padėtų informuoti visuomenę bei rengti ataskaitas.

Komisija ir toliau konsultuosis bei bendradarbiaus su suinteresuotosiomis šalimis siekdama užtikrinti, kad strategija būtų įgyvendinta tinkamai ir laiku.

5.2. Prisitaikymo prie klimato kaitos finansavimas

Siekiant Europą apsaugoti nuo klimato kaitos poveikio bus itin svarbu gerinti finansavimo galimybes. 2014–2020 m. daugiamečių finansinės programos projekte siūloma su klimatu susijusias išlaidas³⁴ padidinti bent iki 20 proc. ES biudžeto. Strategiškai svarbu, kad investicijos, kurioms bus naudojamos šios lėšos, būtų atsparios klimato kaitos poveikiui. Į visas atitinkamas 2014–2020 m. laikotarpio ES finansavimo programas Komisija įtraukė prisitaikymo prie klimato kaitos aspektą. Apčiuopiama parama valstybių narių, regionų ir miestų prisitaikymo prie klimato kaitos programoms ir projektams bus skiriama iš Europos struktūrinių ir investicijų fondų³⁵ ir programos „Horizontas 2020“ lėšų, ypač pagal Europos regioninės plėtros fondo ir Sanglaudos fondo investicinius prioritetus, susijusius su prisitaikymu prie klimato kaitos.

Be to, prisitaikymo prie klimato kaitos priemonės remia ir keletas kitų ES fondų bei tarptautinių finansavimo institucijų, kaip antai Europos investicijų bankas ir Europos rekonstrukcijos ir plėtros bankas. Komisija toliau ieškos būdų bendrai finansuoti dalį prisitaikymo prie klimato kaitos investicijų išlaidų, pavyzdžiui pagal stabilumo ir konvergencijos programas³⁶.

Be to, yra specialių fondų (taip pat ir valstybėse narėse) ir viešųjų finansų institucijų, remiančių prisitaikymo prie klimato kaitos veiksmus, pvz., potvynių ar sausrų valdymą. „Climate-ADAPT“ portale bus skelbiama informacija apie galimus finansavimo šaltinius.

³⁴ Su klimatu susijusios išlaidos apima klimato kaitos švelninimo ir prisitaikymo prie klimato kaitos išlaidas.

³⁵ Sanglaudos fondas (SF), Europos regioninės plėtros fondas (ERPF), Europos socialinis fondas (ESF), Europos žemės ūkio fondas kaimo plėtrai (EŽŪFKP) ir Europos jūrų reikalų ir žuvininkystės fondas (EJRŽF).

³⁶ Kaip išdėstyta neseniai paskelbtame Komunikate „Stiprios ir veiksmingos ekonominės ir pinigų sąjungos projektas“ (COM(2012) 777 final).

Prisitaikymo prie klimato kaitos veiksams finansuoti valstybės narės gali naudoti ir ES apyvartinių taršos leidimų prekybos sistemos aukcionų lėšas³⁷.

Siekiant užtikrinti sėkmingą įgyvendinimą, valstybių narių valdžios institucijos raginamos taip suderinti finansavimo, ypač ES finansavimo ir paramos programų, srautus, kad būtų sukurta jų sinergija ir investicijų poveikis būtų kuo didesnis, o finansavimo spragų – kuo mažiau.

5.3. Stebėjimas, vertinimas ir peržiūra

Prisitaikymo prie klimato kaitos politiką būtina stebėti ir vertinti. Kol kas daugiau dėmesio vis dar skiriama poveikiui, o ne prisitaikymo veiksams ir jų efektyvumui stebėti. Pasinaudodama LIFE finansavimu ir kitais šaltiniais, Komisija nustatys rodiklius, padėsiančius vertinti prisitaikymo prie klimato kaitos pastangas ir pažeidžiamumą visoje ES.

2017 m. Komisija Europos Parlamentui ir Tarybai pateiks strategijos įgyvendinimo būklės ataskaitą ir prireikus pasiūlys ją persvarstyti. Ataskaita bus paremta valstybių narių pagal reglamentą dėl stebėsenos mechanizmo³⁸ pateikta informacija apie nacionalinius prisitaikymo prie klimato kaitos planus ir strategijas, taip pat programų, finansuojamų Europos struktūrinių ir investicinių fondų lėšomis 2014–2020 m. laikotarpiu, metinėmis įgyvendinimo ataskaitomis ir Tarpyvyriausybės klimato kaitos komisijos 5-ąją vertinimo ataskaita, kuri turi būti paskelbta 2014 m.

6. IŠVADA

Šioje strategijoje pateikiama ES parengties dabartiniam ir būsimam klimato kaitos poveikiui kokybinio šuolio įgyvendinimo sistema ir priemonės. Siūloma to siekti skatinant ir remiant ES valstybių narių prisitaikymo prie klimato kaitos veiksmus, sukuriant žinių bazę, kad ateityje prisitaikymo prie klimato kaitos sprendimus būtų galima grįsti patikima informacija ir padidinant svarbiausių ekonomikos ir politikos sektorių atsparumą klimato kaitos poveikiui.

³⁷ Direktyvos 2003/87/EB su pakeitimais, padarytais Direktyva 2009/29/EB, 10 straipsnio 3 dalies a punktas.

³⁸ <http://ec.europa.eu/clima/policies/g-gas/monitoring/>